

Tíðargrein

Svend Højgaard

Leiðari: Bókasavnið við Løkin

Bókasøvn eru politisk amboð

Fólkabókasavnið kundi gjørt nógv størri, fjølbroyttari og meira málrættað samfelagsgagn, um politikarar vistu hvørjir møguleikar eru í hesum almenna stovninum.

Tað er púra vanligt at fólk spyrja, um tað framvegis er brúk fyri bókasøvnum í dag. Alt er jú talgilt og atkomuligt umvegis alnetið. Bøkur, greinar, myndir og video eru beint við hondina, og vit hava tí ikki brúk fyri bókaoymsl-um eins og fyrr, verður sagt. Hetta eru eisini viðkomandi og neyðugir spurningar at seta. Men áðrenn vit, sum vara av bókasøvnum, koma við okkara vanliga standardsvári, vil eg við hesi grein royna at víðka fatanina av, hvat eitt tíðarhóskandi bókasavn er.

Fyri tað fyrsta meini eg, at fólkabókasøvnini kring landið als ikki nýtast at vera eins. Avbjóðingarnar eru ymiskar í teimum ymsu kommununum, og hetta eigur at – ella kann – avspeгла virkseimið á teimum ymsu bókasøvnunum. Tískil kann man lættliga grundgeva fyri, at tað virkseimi, sum í dag er á bókasøvnunum kring landið, er meiningsfult og nøktandi. Men tað ber eisini til at grundgeva fyri, at bókasøvn kundu gjørt nógv annað og meira, enn tey gera í dag. Vónandi fáa lesararnir og nývaldu kommunustýrslimir kring landið eina ábending um, hvussu teir kunnu brúka hetta amboðið – fólkabókasavnið – sum liggur í teirra politiska amboðskassa.

Meira enn mentanarpolitikkur

Í dag virka bókasøvn serliga innan mentanarpolitikk, sum politikkarar í mentanarnevndum vara av.

Men um vinnunevndir, sosialar nevndir og onnur eisini duga at síggja møguleikan í hesum politiska amboðnum, sum vit kalla fólkabókasavn, so síggja vit eisini hvussu sterkt og fjølbroytt sam-

felagsgagn eitt alment fólkabókasavn kann gera.

Og tá vænti eg ikki at vit so ofta fara at hoyra spurningin, um vit enn í dag hava brúk fyri bókasøvnum.

Eitt fólkarræðisligt og idealistiskt átak

Sambært grein 1 í bókasavnslogini er endamálið við fólkabókasøvnunum at “fremja upplýsing, lærdóm og mentanarligt virkseimi”. Bókasøvn skulu soleiðis styrkja fólkarræðið m.a. við at geva atgongd til álitandi og aktuella vitan, umframt at seta hesa vitan í perspektiv t.d. við tiltøkum, so sum fyrilestrum, framsýningum, fundum, umframt við bókaútláni.

Harumframt hevur bókasavnið enn sum áður bøkur og annað tilfar innan fagar bókmentir og fakbókmentir.

Fyri at røkka sínum endamáli hevur bókasavnið minst tríggjar vøddar at spæla uppá. Og jú sterkari vøddarnir eru, jú betri verður úrslitið.

Fyri tað fyrsta krevst ein **játtan**, sum kann fígga raksturinn av bókasavnsvirkseminum.

Harnæst er tørvur á útbúnum og ágrýtnum **starvsfólki** við servitan.

Síðani er tørvur á **hølisumstøðum** til tað virkseimið, sum man ynskir, so sum lesiklivar, arbeiðspláss, umstøður til fyrilestrar, fundir, framsýningar og rúmd fyri kreativum verkstøðum og mótøku/reseption.

Haraftrat koma tænarastur umvegis alnetið, sum á ein hátt eisini er eitt rúm og hølisumstøður.

Fólkabókasøvnini hava søguliga felags uppruna og endamál. Men tíðir og umstøður broytast. Tískil

eigur endamálið áhaldandi at vera endurskoðað, og at vera orðað neyvari í mun til nútíðina og til lokalar umstøður og avbjóðingar. Søguliga var fólkabókasavnið sett á stovn sum ein upplýsingarstovnur soleiðis, at borgarar skuldu fáa ókeypis atgongd til álitandi vitan og dygdargóðar bókmentir. Hetta fyri at borgarin kundi mennast til ein virknan og upplýstan luttakara í demokratiska samfelagnum.

Síðani internetið bant stóran part av heiminum saman og “øll” hava atgongd til “alla” vitan, eru tað summi, sum meina, at tørvurin á bókasøvnum er minkaður. Tey, sum vara av bókasøvnum, meina tvørtur ímóti, at tørvurin á bókasøvnum og serliga væl útbúnum starvsfólki, er størri enn nakrantíð. Tó munnu flestu vera samd um at leikluturin hjá bókasøvnum er broyttur ella víðkaður. T.d. er tað ein avbjóðing hjá okkum øllum at meta um, hvørjar upplýsingar og hvørjar keldur á netinum eru álitandi. Eisini er tað ein avbjóðing at duga at avmarka og málrætta tær upplýsingar og tað tilfar, sum vit finna. Hetta eru týðandi leiklutir í bókasavnsvirkseminum í dag.

Men hvat meira skulu fólkabókasøvnini leggja dent á í framtíðini? Hvat skulu tey gera minni av? Og skulu øll bókasøvnini røkja sín leiklut á sama hátt?

Eitt politiskt amboð – eisini lokalt

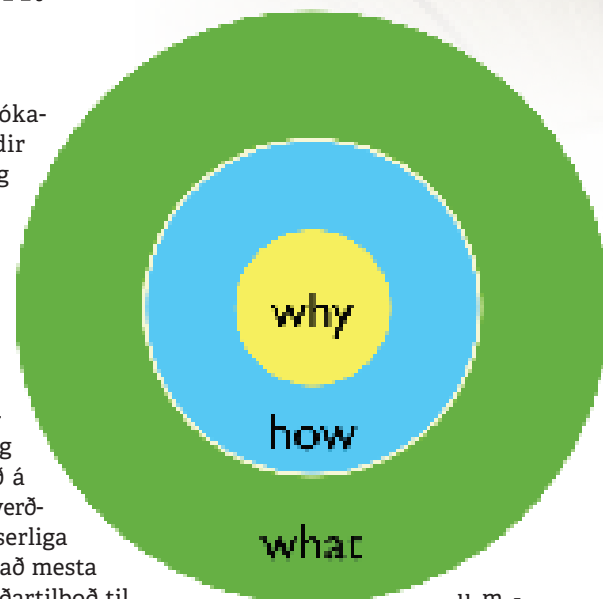
Fólkabókasøvn eru sett á stovn og fíggað av kommunum og landi. Tískil er tað sjálvsagt eitt politiskt amboð. Og eitt amboð skal tæna ávísu endamáli. Fólkabókasøvn eru eitt nógv undirmerkt politisk amboð í Føroyum. Í landsum-

sitingini eru fólkabókasøvnini skipað undir Mentamálaráðnum og í kommununum eru tað mentanarnevndirnar, sum hava ábyrgd av fólkabókasøvnunum. Tískil eru fólkabókasøvn fyrst og fremst hugsað sum eitt *mentanarpolitiskt* amboð. Og sum so mangt annað á mentanarøkinum, so verður tað ikki raðfest serliga høgt, og verður fyri tað mesta fatað sum eitt trivnaðartilboð til borgarar. Haraftrat er torført at máta, hvat ikast bókasavnið gevur til samfelagið.

Men henda fatanin – at bókasavnið einans er ein trivnaðar- og mentanarstovnur – er alt ov snæverskygd og avmarkandi fyri menningina av fólkabókasøvnunum kring landið. Tað eru stórir møguleikar í fólkabókasavninum – eisini sum *vinnupolitiskt* og *sosialpolitiskt* amboð!

Setið spurningin umaftur

Hyggja vit út yvir okkara lítla land við bygðum og býum, so síggja vit skjótt, at bókasøvn eru ikki á hvørjum tanga. Rætt er, at fólkaskúlarnir allir hava eitt skúlabókasavn, har fleiri hava opið fyri almenninginum ávísar tíðir. Men virkseimi hjá teimum flestu av hesum bókasøvnum er avmarkað, og umfatar so at siga bert bókaútlán. Eftir eru so nøkur fá fólkabókasøvn, sum hava longri upplatingartíðir og nakað fjølbroyttari virkseimi. Hesi bókasøvn eru júst nú í eini tíð, har tey royna at tillaga og staðfesta sín leiklut. Tí er tað viðkomandi at seta sær spurningin

um - aftur, **hví** vit hava fólkabókasøvn í Føroyum? Og hví eisini í 2017?

Spyr: Hvat, hvussu og hví?

Hesir tríggir spurningar eru vanligir at seta, tá ein fæst við íverksetan, innovatión og menning. Og tað er ongin ivi um, at samfelagið er nógv broytt síðani tað almenna fólkabókasavnið var sett á stovn í norðurlandskum høpi fyri eini 100 árum síðani. Idealistiskt er orsøkin og uppgávan kanska nøkulunda tann sama í dag sum fyri 100 árum síðani, og fyri so vítt eisini í upplýsingstíðini. Men mátin vit røkka hesum máli ella málum uppá er fjølbroyttari enn fyrr.

Tað er lætt at staðfesta “**hvat**” bókasavnið ger. Eisini er tað lætt at siga “**hvussu**”. Men tann áhuga-verdasti og neyðugasti spurningurin at seta er: **hví**?

Hví hava vit bókasøvn í 2017, og hví er virkseimið so sum tað er?

Her er eitt dømi um, hvussu hesir spurningar einfalt kundu verið svaraðir í mun til fólkabókasøvn.

What – Hvat gera bókasøvnini?

Keypa bøkur inn, skráseta tær